

Відгук
офіційного опонента
доктора філологічних наук, доцента, професора кафедри англійської
філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова
Херсонського державного університету
Цапів Алли Олексіївни
на дисертацію
Томчаковської Юлії Олегівни «**Англомовний окультний дискурс
(онтологічний, гносеологічний та аксіологічний аспекти)**»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук
зі спеціальності 10.02.40 – германські мови

„Occultism is in fact not far from psychology – both deal with the hidden
aspects of the human psyche “
(Карл Юнг)

Окультизм існує на перетині ірраціонального та раціонального, наївного та осмисленого, інтуїтивного та обґрунтованого, проте його обрії розмиті, його догми ще не усталені, а його потенціал все ще залишається нерозкритим. Людина споконвіку намагається досягнути найскладніші істини, пояснити неможливі з боку наукового сприйняття події, розтлумачити минуле та потайки зазирнути у майбутнє. Окультні практики та джерела інформації, що колись були доступні лише для обмеженого кола послідовників, у сучасному світі набули характеру доступності та відкритості, проте сама суть таємничості та незбагненності все ще залишається для нього стрижневою.

Дисертацію Томчаковської Юлії Олегівни присвячено голографічному дослідженню окультного дискурсу, що охоплює його онтологічні, гносеологічні та аксіологічні аспекти і у такий спосіб започатковує новий напрям лінгвістичних досліджень – *лінгвістичну окультологію*. У роботі розкрито відповіді на питання що є окультним дискурсом, якими є його властивості, а також ціннісне розуміння його природи, що стало можливим завдяки розробленій методиці покрокового аналізу.

Робота є свого роду лінгвістичною енциклопедією окультизму, яка висвітлює еволюцію поглядів на феномен окультизму, розкриває основні підходи до його тлумачення, з'ясовує типи текстів, у яких відображено те чи те окультне явище, схарактеризовує його складові – магію, астрологію та алхімію, які власне формують уявлення про окультизм як псевдонауку, занурену у когнітивно-комунікативний контекст. Такий підхід дисертантки вбачається нам **актуальним** та ґрунтовним.

Матеріалом дослідження Томчаковська Ю.О. обрала широке коло джерел, що охоплюють енциклопедії окультизму, як галузеві, так і універсальні, художні тексти у яких окультизм набуває переосмислення, сучасні інтернет-сайти, присвячені окультизму, магії, астрології та алхімії (70 позицій), більше 1000 різножанрових текстів окультного дискурсу (магічні ритуали й заговори, ворожіння, гороскопи тощо).

Дисертантка ставить за **мету** здійснити комплексний аналіз англomовного окультного дискурсу, що дозволяє розкрити його онтологічні, гносеологічні й аксіологічні властивості. Реалізація поставленої мети стає можливою завдяки розробленій методиці аналізу та виконання низки **завдань**: здійснити аналітичний аналіз теоретичної бази дослідження; схарактеризувати семіотичні особливості й описати словесні та візуальні засоби актуалізації символіки алхімії, астрології та магії; з'ясувати жанрові й прагматичні особливості англomовного окультного дискурсу в онтологічному аспекті; виявити когнітивні властивості та аксіологічні характеристики окультного дискурсу.

Дисертаційна робота має беззаперечну наукову новизну і перспективу, оскільки створює підґрунтя для нового напрямку наукових досліджень – *лінгвістичної окультології*. Для цього в роботі запропоновано власне бачення і витлумачення поняття окультного дискурсу; розроблено методику комплексного дослідження онтологічних, гносеологічних та аксіологічних властивостей англomовного окультного дискурсу; схарактеризовано та узагальнено семіотичні особливості алхімії, астрології та магії; окреслено жанри алхімічного, астрологічного й магічного різновидів англomовного окультного дискурсу; розкрито прагматичні особливості англomовного окультного дискурсу; виявлено

та узагальнено когнітивні та аксіологічні властивості англomовного окультного дискурсу.

Наукове дослідження має значну **теоретичні цінність**, і що є не менш значущим, **практичне значення**. До теоретично значущих аспектів роботи відносимо створення бази та інструментарію для розуміння культурних, історичних і лінгвістичних аспектів окультної традиції в англomовних країнах, що формує подальший внесок у дискурсологію, лінгвоконцептологію та лінгвокультурологію. Особливо відзначимо **започаткування нової галузі** мовознавства в межах когнітивно-комунікативної наукової парадигми – лінгвістичної окультології. **Практичне значення отриманих результатів дослідження** також не викликає жодних сумнівів, адже валідна джерельна база, приклади ілюстративного матеріалу, наведені дискурсивні фрагменти дають можливість їхнього використання у викладання низки курсів, що відображають сучасні напрями лінгвістичних досліджень – когнітивну лінгвістику, лінгвокультурологію, дискурсологію, комунікативну лінгвістику.

Достовірність результатів роботи забезпечена значною кількістю опрацьованих теоретичних джерел, що беззаперечно дало змогу створити фундамент для нового напрямку лінгвістичних досліджень, що в свою чергу також підкріплено влучно підібраним ілюстративним матеріалом, який відповідає всім вимогам за якісними та кількісними показниками.

Зважаючи на ґрунтовність і масштабність дослідження, а також його новаторський характер, яке охоплює багато аспектів окультного дискурсу, у нас виникає низка запитань дискусійного характеру.

1. Перше запитання стосується самого розуміння дисертанткою окультного дискурсу і його функція. У роботі стверджується, що окультний дискурс виконує низку функцій, зокрема прогностичну, корекційну, застережувальну, протекційну, регулятивну, а також зауважується, що окультному дискурсу властивий особливий комунікативний ефект. Виникає питання в чому полягає унікальний комунікативний ефект окультного дискурсу і чи відстежує дисертантка тут взаємодію між

дискурсивним жанром, культурно-історичною епохою та комунікативним впливом. На нашу думку, можна стверджувати, що еволюція розвитку поглядів та усвідомлення окультизму значно вплинула на превалювання тої чи тої функції, адже окультизм проходить шлях від відносно таємного і обмеженого до відкритого та загально доступного.

2. Наступне запитання стосуватиметься когнітивного аспекту дослідження. У роботі побудовано концептуальний простір окультизму у вигляді ієрархії - мегаконцепту OCCULTISM і його складових макроконцептів ALCHEMY, ASTROLOGY, MAGIC. На нашу думку, наповнення і осмислення таких концептів є значно неоднорідним і не однопорядковим. Наведені ознаки 'таємничість', 'надприродність', 'псевдонауковість', 'передбачення' і 'вплив' є універсальними, водночас, ознака «популярність» вже не вважається доречною по відношенню до концепту ALCHEMY. Виникає питання наскільки обґрунтованим є саме така структура концепту OCCULTISM, в якому одна з його складових вже значно втратила свій вплив та значущість.
3. Третє запитання ставить за мету з'ясувати обсяг застосування кількісного методу аналізу. Робота значно б виграла, якби дисертантка у дослідженні навела кількісні показники, частотність вживання, кількість проаналізованих дискурсивних фрагментів, що дозволило зробити зазначені висновки. Такі результати дають можливість обґрунтувати розроблену концепцію, зокрема через підрахунок номінативних одиниць, у семантиці яких опредметнено ті чи ті ознаки концепту OCCULTISM та концептів ALCHEMY, ASTROLOGY і MAGIC у певних типах текстів певної культурно-історичної епохи сприяло б кращому висвітленню лінгвокогнітивного аспекту дослідження. Кількість використання лексичних одиниць із позитивним або негативним значенням характеристики окультизму та/чи його практик у конкретному жанрі краще б розкрили його аксіологічний вимір. Підрахунок кількості запитів/кількості користувачів у пошукових системах щодо сайтів

окультних практик підсилили б показники сучасного попиту на окультні послуги і розкрили б його актуальність сьогодні.

4. Четверте запитання фокусується на власному розумінні дисертанткою впливу окультного дискурсу на формування картини світу у сучасному суспільстві. Віра у потойбічні сили, неприродне, нераціональне часто пов'язана із відсутністю достовірної інформації, необхідністю або небажанням обґрунтовувати та раціоналізувати. В епоху невпинного розвитку штучного інтелекту, завдяки якому людина прагне знайти логічні зв'язки, можливість моделювати і потім реалізовувати у реальному житті, вплив окультизму на картину світу може рухатись у двох протилежних напрямках. Перший – повне знецінення окультизму, що викликано відсутністю необхідності шукати пояснення у магічних чи астрологічних вимірах, а радше будувати концепції та плани на майбутнє через логічні пояснення, типові моделі та історичні прототипи. Другий навпроти, дає нове дихання окультизму як альтернативі розвитку штучного інтелекту через постійні раціональні пояснення, пошук першопричин, створення мережі на основі генерування іншого досвіду та набутої інформації. Тут окультизм стає новим джерелом натхнення, альтернативою цифрового світу і можливістю більше спиратись на власну інтуїцію і природу, аніж на велику лінгвістичну модель. Якою є думка дисертантки, адже перспектива присутності і впливу окультного дискурсу на формування картини світу сучасної людини може вплинути на вектор подальших досліджень започаткованої лінгвістичної окультології.

Висловлені коментарі, зауваження, запитання мають виключно дискусійний характер і демонструють актуальність теми, яка є внеском у розвиток сучасної лінгвістичної думки. Результати дослідження отримали достатню апробацію та висвітлення у науково-практичних виданнях.

Усі положення дисертації, її мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження відповідають заявленій спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Докторська дисертація Томчаковської Юлії Олегівни на тему «Англомовний окультний дискурс (онтологічний, гносеологічний та аксіологічний аспекти)» відповідає вимогам: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261; Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197; Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40 Про затвердження Вимог до оформлення дисертації; Положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 13 грудня 2021 року № 1359, а її авторка Томчаковська Юлія Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеню доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.04– германські мови.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри англійської філології
та світової літератури
імені професора Олега Мішукова
Херсонського державного університету

Цапів

А. О. Цапів

